

Шашина М. В.
доцент, к.е.н. ФММ НТУУ «КПІ»
Климак М. С.
студентка ФММ НТУУ «КПІ»

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: РОЗРАХУНКОВИЙ ПІДХІД

Досвід останніх років свідчить про посилення усіх сфер економічної діяльності. Поява великої кількості нових підприємств і організацій, лібералізація імпорту, розвиток ринку капіталу та акціонерних підприємств, проникнення на український ринок іноземних компаній - усе це значно змінило ринкову ситуацію. Збільшення пропозицій товарів і послуг, з одного боку, і зменшення платоспроможності попиту – з іншого, створили умови, коли конкуренція перетворилась у звичайне явище. Тому проблема досягнення конкурентоспроможності підприємства є актуальною і потребує докладного вивчення [2].

В даній статті проводиться аналіз методів оцінки конкурентоспроможності підприємства. Охарактеризовано основні загрози та можливості, щодо підвищення конкурентоспроможності організації, розглянуто сутність та аналіз конкурентних переваг, а також наведено перелік вчених, які досліджували конкуренцію та конкурентоспроможність.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкурентоспроможність підприємства, розрахункові методи.

Вступ. В сучасних умовах жорсткої конкуренції між підприємствами України на регіональному та світовому ринках набуває актуальності проблема раціонального управління та планування їх діяльності за рахунок визначення та використання резервів. Підвищення ефективності управління розвитком підприємства в значній мірі залежить від адекватної оцінки його конкурентоспроможності на ринку.

Підвищення конкурентоспроможності підприємства необхідно розглядати як довгостроковий послідовний процес пошуку й реалізації управлінських рішень у всіх сферах його діяльності, здійснюваний планомірно, відповідно до обраної стратегії довгострокового розвитку, з урахуванням змін у зовнішньому оточенні та стану засобів самого підприємства, і внесенням відповідних коректив [3].

Розглядаючи цей процес у контексті стратегії розвитку підприємства, необхідно вирішити певні задачі методологічного характеру.

До числа найважливіших із них належать: визначення критеріїв конкурентоспроможності й формування системи показників її вимірювання; розробки методів оцінки рівня конкурентоспроможності; розробки методів формування алгоритмів підвищення конкурентоспроможності [1].

Проблема застосування розрахункового підходу для оцінки конкурентоспроможності актуальна і для національної економіки в цілому, і для господарських первиних утворень – підприємств, організацій.

Проблеми забезпечення конкурентоспроможності економічних суб'єктів відповідно до оцінки розрахунковим методом досліджували такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як Д. Рікардо, А. Сміт, Д. Абель, Г. Гамель, П. Друкер, К. Ендрус, Р. Ешенбах, П. Зенге, Ф. Котлер, Р. Коуз, К. Крістенсон, М. Портер, К. Прахалад, Р. Солоу, Г. Багієв, К. Щиборщ, А. Томпсон, А. Стринленд, В. Білоусов, Х. Фасхієв.

Постановка задачі. Аналіз економічної літератури показує, що більшість методик пропонує аналіз конкурентоспроможності підприємства у відриві його взаємозв'язків з зовнішнім середовищем. Отже, дані методики не можуть із високим ступенем об'єктивності відбивати рівень конкурентоспроможності. З огляду на це актуальним є критичний аналіз теоритичних положень ринкових стратегій, концепцій управління конкурентними перевагами, а також розроблення заходів щодо вдосконалення процесів формування конкурентних переваг підприємств України, обґрунтування основних напрямів поліпшення якості продукції [10].

Результати дослідження. Досягнення високого рівня конкурентоспроможності є стратегічною метою діяльності кожного підприємства України в умовах ринку, для досягнення якої необхідна консолідація всіх підрозділів і ланок його системи управління. Управління конкурентоспроможністю не тотожне всій діяльності підприємства з досягнення кінцевих цілей, а охоплює функції, що пов'язані з розробленням і реалізацією стратегії конкуренції, стимулюванням до реалізації стратегії. Найбільш ефективнішими за Карлоффом [4] є розрахункові методи, оскільки на відміну від матричних та табличних відображають цифрову динаміку, аналітично обґрунтований математичний апарат.

Розрахункові методи оцінки конкурентоспроможності підприємства поділяються на:

- специфічні методи – методи, що дозволяють оцінити конкурентоспроможність підприємства по окремих аспектах його діяльності – виробничому, інноваційному, маркетинговому, фінансовому тощо;
- комплексні методи – методи, що базуються на комплексному підході до оцінки конкурентоспроможності підприємства [11].

Розглянемо методичні підходи до аналізу й оцінки конкурентоспроможності, що представляють найбільшу практичну значущість в українських умовах.

Серед комплексних методів оцінки визначальне місце посідають:

1. Метод, що використовує в якості головного підходу оцінку конкурентоспроможності продукції підприємства за Р.Фатхутдіновим [5];
2. Метод, що базується на аналізі порівняльних переваг підприємств-конкурентів за А. Томпсоном та А. Стринлендом [6];

3.Метод, що ґрунтується на основі теорії ефективної конкуренції за Г. Багієвим [7];

4.Інтегральний метод за Х.Фасхієвим [8];

5.Метод самооцінки за К. Щиборщ [9].

Метод, що базується на оцінці конкурентоспроможності продукції підприємства ґрунтується на міркуваннях щодо того, що конкурентоспроможність виробника є тим вищою, чим вищою є конкурентоспроможність його продукції. В якості показника, що оцінює конкурентоспроможність товару або послуги, використовується співвідношення двох характеристик: якості і ціни. Перевагою є врахування найбільш важливого критерію, який впливає на конкурентоспроможність підприємства – конкурентоспроможність товару. Помилкою є абстрагування від інших аспектів конкурентоспроможності підприємства ототожнюючи ефективність виключно з конкурентоспроможністю товару

Метод, що базується на аналізі порівняльних переваг підприємств-конкурентів базується на положеннях теорії міжнародного розподілу праці, відповідно до яких передумовою для завоювання галузю чи підприємством стійких конкурентних позицій є наявність порівняльних переваг, що дозволяють забезпечити відносно нижчі витрати виробництва у порівнянні з конкуруючою галузю чи підприємством. Використання є простим, проте не дає змогу зробити цілісні висновки про рівень конкурентоспроможності, так як застосування в якості оціночного критерію виключно виробничих витрат не відображає процеси взаємодії виробника продукції з ринком .

Метод, заснований на теорії ефективної конкуренції: в основі методу лежить оцінка чотирьох групових показників чи критеріїв конкурентоспроможності із подальшим розрахунком інтегрального показника. Основним недоліком цього методу є складність збирання всієї необхідної інформації - необхідно обробляти значні масиви даних.

За інтегральним методом вираховують інтегральний показник рівня конкурентоспроможності підприємства включає в себе два елементи-співмножники: критерій, що відображає ступінь задоволення потреб споживача (характеризує відносну конкурентоспроможність товару) та критерій ефективності. Недоліком є можливість застосування лише для оцінки конкурентоспроможності монопродуктових підприємств, тоді як стосовно диверсифікованих підприємств потрібний аналіз не одного виду продукції, а усієї товарної маси.

Метод самооцінки включає ряд етапів. Спочатку проводиться експертна оцінка усіх показників діяльності фірми (перелік яких залежить від методу самооцінки) за всіма критеріями з присвоєнням у відповідності із ступенем розвитку підходу чи наявності позитивних результатів значень оцінок – 0,25; 0,50; 0,75; 1,00. Суму отриманих оцінок по кожному критерію множать на «вагу» критерію та сумують. Отримане значення має бути співставленим з попередньою оцінкою самого підприємства або з оцінкою діяльності підприємств-конкурентів, завдяки чому підприємство отримує обґрунтовані

аргументи для уявлення своїх можливостей у зовнішньому середовищі. Вимагає залучення до процесу оцінки діяльності представників всіх підрозділів підприємства. Отримані оцінки є досить суб'єктивними (оцінювання діяльності фірми за критеріями здійснюється експертами).

Аналіз методик оцінки конкурентоспроможності підприємства показав, що жодна з розроблених методик повністю не задовольняє сучасним умовам українського підприємства, тому що не бере до уваги аспект взаємодії підприємства з ринковим оточенням. Тому відповідно до об'єкту дослідження, ринку, на якому діє організація, розміру підприємства необхідно знаходити найбільш адекватні методи виміру.

Поєднання показників, які характеризують взаємозв'язок підприємства з зовнішнім середовищем дасть можливість:

1. Повніше проаналізувати фактори зовнішнього середовища, які впливають на конкурентоспроможність підприємства;

2. Зробити прогноз про динаміку показників оцінки, як до змін зовнішнього середовища, так і внутрішнього;

3. Одержати точніші кількісні дані про рівень конкурентоспроможності шляхом введення величин, що характеризують аспект взаємин у розрахунках показників конкурентоспроможності.

Висновок. Як показало проведене дослідження, існує багато параметрів, які повинні бути в полі зору керівництва підприємства як найважливіші об'єкти управління. Разом з тим, задаючись параметрами конкурентоспроможності для того або іншого об'єкту, необхідно постійно турбуватися про створення належних умов, які забезпечують досягнення потрібних параметрів конкурентоспроможності.

Отже, в умовах глобалізації можливість збереження своїх позицій на ринку та забезпечення ефективної діяльності підприємства залежить від використання всіх резервів, а пошук резервів підвищення конкурентоспроможності є самоціллю кожного підприємства в довгостроковому періоді розвитку.

Перелік посилань

1. Підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства в системі факторів інтернаціоналізації: [Електронний ресурс] / І. І. Коломієць // Журнал «Конкуренція» – 2007. – № 7. – Режим доступу до журн. : http://www.kmu.gov.ua/amc/control/uk/publish/article;jsessionid=B28D5877A42E02B298E51DAC8DEE25CD?showHidden=1&art_id=91884&cat_id=91449&ctime=1202908909379

2. Пожуєв О. В. Оцінка конкурентоспроможності потенціалу суб'єктів господарювання та методи його оцінювання / О. В. Пожуєв // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 5. – Т. 2. – С. 198

3. Мочерний С. В. Світове господарство в умовах глобалізації / Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Фомішин С. В.; – Київ: Нікацентр, 2006. – 200 с.

4. Карлофф Б. Деловая стратегия / Б. Карлофф. – М.: Экономика, 2004. – 239 с.

5. Фатхудинов Р. А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление / Фатхудинов Р. А. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 312 с.

6. Голубков Е. П. Основы маркетинга / Голубков Е. П. – К.: Финпресс, 2003. – 688 с.

7. Багиев Г.Л. Маркетинг: Учебн. для студентов вузов, обучающихся по экон. спец. / Багиев Г.Л., Тарасевич В.М. Анн Х.; – Москва.: Экономика, 2004. – 704с.
8. Фасхиев Х.А. Как измерить конкурентоспособность предприятия // Маркетинг в России и за рубежом. – 2003. – № 4. – С.53-68.
9. Белоусов В.Л. Анализ конкурентоспособности фирмы / Белоусов В.Л./ Маркетинг в России и за рубежом. – 2001. - № 5. – С.18-25.
10. Зламанюк Т. В. Методологічні засади оцінки конкурентоспроможності підприємства/ Т. В. Зламанюк// Економічний вісник Донбасу.-2009.- №4 -С.158-162.
11. Управління конкурентоспроможністю підприємства: [Навчальний посібник]/ С.М. Клименко, Т.В. Омеляненко., Д.О. Барабась О. Дуброва, А.В. Вакуленко- Київ: : Вища освіта, 2006-526.

Шашина Н. В.

доцент, к.э.н. ФММ НТУУ «КПИ»

Климак М. С.

студентка ФММ НТУУ «КПИ»

ОЦЕНКА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ: РАСЧЕТНЫЙ ПОДХОД

Опыт последних лет свидетельствует об усилении всех сфер экономической деятельности. Появление большого количества новых предприятий и организаций, либерализация импорта, развитие рынка капитала и акционерных предприятий, проникновения на украинский рынок иностранных компаний – все это значительно изменило рыночную ситуацию. Увеличение предложений товаров и услуг, с одной стороны, и уменьшения платежеспособности спроса - с другой, создали условия, когда конкуренция превратилась в обычное явление. Поэтому проблема достижения конкурентоспособности предприятия является актуальной и требует пристального изучения [2]. В данной статье проводится анализ методов оценки конкурентоспособности предприятия. Охарактеризованы основные угрозы и возможности, в повышении конкурентоспособности организации, рассмотрены сущность и анализ конкурентных преимуществ, а также приведен перечень ученых, которые исследовали конкуренцию и конкурентоспособность.

Ключевые слова: конкурентоспособность, конкурентоспособность предприятия, расчетные методы.

Shashyna M.

candidate of economic sciences, assistant professor, FMM, NTUU «KPI»

Klymak M.

Student of FMM NTUU «KPI»

ASSESSMENT OF COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES: CURRENT APPROACH

Experience in recent years shows strengthening all areas of economic activity. The emergence of many new companies and organizations, liberalization of imports, capital market development and joint stock companies on the Ukrainian market penetration of foreign companies - all of which significantly changed the market situation. Increased offers of goods and services on the one hand, and reduce the solvency of demand - on the other, have created conditions where competition became a common occurrence. Therefore the problem of achieving competitiveness is vital and requires a detailed study [2].

This article analyzes the methods of evaluating the competitiveness of enterprises. Characterizes the main threats and opportunities to improve the competitiveness of the organization, considered the nature and analysis of competitive advantages, and also lists the scientists who learned the competition and competitiveness.

Keywords: competitiveness, competitiveness of enterprise , computational methods.
